

CAPVT III.

MENSTRVA INFLAMMABILIA.

§. II.

Menstrua inflammabilia substantiam fouent, quae maxime mobilis seu ad motum facillime suscipiendum eundemque pariter citissime propagandum aptissima est, quaeque, a compedibus liberata inque motum ducta, substantiam cohaesionis materialem in corporibus compositis adeo sibi vnit vel in motum ciet, vt, hac ipsa mobili nunc facta, nexus corporum facillime disiungatur partesque corporum disiunctae, actiuae tunc existentes, in motum pariter ductae varios eosque diuersissimos saepe in haec vel illa corpora exercere possint effectus. Cum autem mobilis illa, in inflammabilibus mensruis deprehendenda substantia, in iisdem magis minus intricata haereat inque aliis plus minus mobilis iam existat, inque motum citatiorem duci possit, dicta menstrua in corpus humanum inque alia corpora non animata diuersissime agere, patet. Praecipue autem ad duo tantum in genere hic respiciendum est, scilicet ad olea et spiritus ardentis, quae, licet ob substantiam inflammabilem magnam inter se alant affinitatem, ob adiunctas tamen partes, plus minus compositas, et ob ipsam substantiam inflammabilem, vel euolutam iam vel intricatam adhuc, adeo a se inuicem differunt,

ferunt, vt primo intuitu diuersissima appareant inque duas classes necessario discerpenda esse videantur.

CLASSIS I.

MENSTRVA OLEOSA.

§. III.

Olea ab aliis substantiis fluidis in in eo inprimis, quod flammam concipiunt, hanc alunt et comburuntur, omnemque per se cum aqua coniunctionem respuunt, distingui, notum est; ipsa autem inter se differre, sola iam autopfia docet. Ita alia spiffiora et lentiora, alia tenuiora magisque fluida sunt; hinc duplex differentia notanda venit, secundum quam alia spiffiora et vnguinosā, alia tenuiora et aetherea vocanda sunt.

§. II2.

Vnguinosā olea substantiam inflammabilem cum compluribus mucilagineis, aliquibus aqueis et acidis particulis ita coniunctam fouent, vt ea non nisi igne actuali a compedibus liberari inque motum plus minus vehementem cieri possit. Cum autem oleorum horum actiuitas non prorsus deleta sed imminuta tantum sit, atque aliae plures, magis compositae, partes cum substantia inflammabili coniunctae reperiantur, dicta olea fibram muscularem stimulare nequeunt, sed contrarium

effectum edunt. Sic irritabilitatem nimiam, solida laxando et glutinis flexilitatem augendo, compescunt, fluidorum sanguinis praecipue motum, volumen eorum augendo et viscositatem inducendo, lentiolem reddunt. Hinc per se quidem interne valent, ita tamen, vt semper ad substantiam illam inflammabilem, ad suscipiendum motum aptissimam, attendatur seduloque ponderetur, num ea intra corpus euolui sicque moueri possit; quo facto acris posthac stimulus metuentus atque olea ipsa ob id noxia consenda sunt. Cumque etiam olea haec, igni sicco admota, semper mutationem subeant et magis actiua, sed respectu corporis humani noxia potius euadant, cum aliis corporibus pro scopo interno coniungi nequeunt. Per frigidam enim digestionem aut eam, quae in balneo maris instituitur, paucissima corpora cum oleis vnguinosis seu pressis coniungi, experimur. Caeterum, cum fluida adeo lenta sint, et soluta corpora in canali intestinorum praeter modum adiuncta retineant, fibraeque solidae quasi agglutinent, accidit quoque, vt effectus minus certus et saepe noxius producat. Interim negligenda prorsus non sunt, sed cum nonnullis corporibus vnguinosis, gummosis et resinosis, nullo principio actiuo donatis, coniuncta remedia inuoluentia, demulcentia et spasmos, ab acido primarum viarum excitatos, sedantia largiuntur; vel corpora simplicia eo interdum disponunt, vt admixtis aliis menstruis egregia et actiua valde remedia obtineantur. Praeterea men-
strua

frua non contemnenda praebent, quorum ope externa remedia praeparantur: quamobrem cum substantiis vnguinosis, pinguedinosis, oleosis subtilioribus, gummosis, resinosis, acri stimulante sapore atque odore forti praeditis coniungi sicque varia unguenta emollientia, anodyna, resoluentia, carminatiua etc. itidemque varia linimenta variaequae indolis emplastra parari possunt.

§. 113.

Olea aetherea substantiam inflammabilem magis euolutam continent, cum attenuato acido et aqua et pauca terra attenuata coniunctam. Praeterea singula singulare quoddam principium summe subtile et volatile, solo odore et sapore dignoscendum, habent, a quo praecipua eorundem vis dependet. Id, in oleis aethereis deprehendum, pars oleorum spiritiosa vocatur, inflammabiles vero et acidae et aquae et terreae coniunctae partes, substantiam a priori diuersam componentes, sub partis resinosa nomine veniunt. Quamdiu vtraque haec pars coniuncta manet, resinosa simul efficax euadit, hac ipsa vero altera spiritiosa pars aliquanto figitur, ita tamen, vt actiua semper existens in motum rapidissimum saepe ducatur, statim ac vel leuissimus tantum, a frictione et calore dependens, motus ei communicetur. Lentius quidem pars ista spiritiosa, diutius tamen et constantius, agit, si cum resinosa coniuncta est, vt in oleis aetheris id fieri solet; separata autem a resinosa parte, vt in aquis destillatis et spiritibus abstractiis deprehenditur, citius

tius et interdum quoque vehementius sed minus constanter effectum edit. Aetherea igitur olea, per se exhibita, fibrā muscularem vehementer irritant et, aquosas partes dissipando exsiccant, oleosam sanguinis partem attenuant et mouent, aqueam vero seiungunt et ad cutem determinant. Fluidi neruei motum augent, sanguinemque rarefactum copiosius versus caput pellendo secretionem dicti fluidi augent, adeo saepe, vt, diutius exhibita aut largiori in copia assumpta, motum eiusdem, ob nimium sanguinis attenuati et rarefacti affluxum, ad tempus imminuant. Pro interno scopo cum aliis quidem corporibus coniungi possunt; ob peculiare vero principium, quod singulari ratione agit neque adiumento opus habet, vt menstrua vix consideranda sunt. Pari quoque ratione externe menstruorum vices apte gerere non possunt, licet optimo iure cum aliis remediis externis coniungi, tuncque horum vires augere vel etiam excitare queant.

C L A S S I S II.

MENSTRVA SPIRITVOSA.

§. II4.

Inter spirituosā menstrua spiritus vini in primis eminet: substantia enim inflammabilis non solum purior sed libera magis, hinc quoque magis actiua, censenda est. Principium quidem inflammabile in omnibus sic dictis spiritibus ardentibus

dentibus maxime attenuatum et prorsus euolutum deprehenditur, cum valde attenuato principio acido et subtiliata pariter aqua coniunctum; ob admixtas tamen partes peregrinas et ob variantem proportionem partium constituentium ipsos hosce spiritus a se inuicem differre et differentiam, saepe notatu dignam, reperiri, experientia docet. Cum itaque spiritus vini iisdem virtutibus, quae aliis spiritibus ardentibus simul competunt, ditatus sit, nullo autem vitiorum, quae aliis innata sunt, contaminatus reperiatur, atque, quicquid iisdem boni praestent, ab illo pariter immo multo melius expectandum sit, de hoc vno hic agere sufficiet.

§. 115.

Spiritus vini, destillationis ope a superflua aqua et acido peregrino liberatus et rectificatus dictus, complures partes inflammabiles hasque maxime subtiliatas cum pluribus partibus aquosis paucissimisque acidis coniunctas fouet et a reliquis in eo differt, quod omnes eius partes constitutiuae magis subtiliatae et substantia inprimis inflammabilis copiosior, purior magisque attenuata deprehendatur. Naturalis enim ista substantia, ex qua fermentationis ope obtinetur, ab ipsa iam natura maxime elaborata est et partes iam attenuatas habet, cum contra alia corpora, quae similem spiritum largiuntur, substantiam inflammabilem non solum magis compositam sed cum aliis etiam substantiis, saepe inertibus, arcte connexam contineant. Quocirca omnino accidit, vt peregrinae

grinae istae partes, quo subtiliores sunt arctiusque unitae, eo difficilius separentur, immo haud raro particulis spiritus ardentis constitutivis arctius coadunentur. Inde quoque declarandum est, cur alii aliique gratiores, quoad gustum, existant et nonnulli adeo interdum saporem ingratum, nullo quocunque depurationis modo, exuant. Quod si res se habeat, aliquam quoque diuersitatem respectu effectuum in corpus humanum, minus vero laudabilem, inde provenire, certo sequitur.

§. 116.

Licet haecce differentia, in sola tantum puritate et subtilisatione substantiae inflammabilis quaerenda, negari nequeat, notandum tamen est, in pluribus omnino, ratione effectuum generaliorum in corpus humanum inque alia corpora complura, spiritus ardentis conuenire, omnemque eorundem efficacitatem ab euoluta inque motu veloci iam constituta substantia inflammabili, acidis adhuc aqueisue particulis intertexta, dependere. Ob hanc ideo indolem spiritus ardentis fibram muscularem valde stimulant, irritabilitatem primo augent, diu et frequentius tamen usurpati ob exsiccationem, quam inducunt, sufflaminant. Oleosam sanguinis partem in motum ducunt et a reliquis, sanguinem constituentibus, partibus aliquantisper separant, nimis cito dissipant, hinc fluida coagulant et viscositatem inducunt. Pari- ter quoque fluidi neruei motum promouent, crebrius tamen ingurgitati, separatam et subtiliatam inque rapidum motum ductam oleosam sanguinis partem

partem copiose nimis ad caput propellentes, eundem motum primo quidem augent, posthac autem cohibent et ob partes viscosas simul adductas principia neruorum vel comprimunt, vel obstruunt vel ipsum fluidum nerueum in progressu quasi figunt.

§ 117.

Spiritus vini quidem in officinis pharmaceuticis ad hunc vsque diem menstruorum fere princeps est, vixque essentia reperitur, cuius praeparationi iste non impendatur. Adeo sane inualuit iste mos, vt absque discrimine et resoluentia et roborantia, stimulantia et antispasmodica, humectantia et exsiccantia aliaque eiusmodi plura solius huius menstrui ope parentur, cum potius certissimum sit, et ipsum menstruum, cum quo simplicia remedia coniuncta sunt, in corpus humanum vim suam simul exercere, immo exercere debere. Cum itaque, quod ad actionem vnitam spectat, et inter remedia simplicia et ipsa menstrua aliqua affinitas et, respectu corporis humani, morbosa quaedam eiusdem conditio requiratur, spiritum vini in officinis pharmaceuticis menstruum vniuersale esse non posse, sponte patet. Dolendum autem est, larga satis manu spiritum vini adhuc adhiberi aliaque menstrua, salina inprimis et acida vegetabilia, nimis negligi aut parcissime vsurpari, cum tamen his ipsis adiuuantibus, vt hactenus paucissimis ostendimus, egregia remedia, quae plus omnino praestabunt, parari possint. Minime tamen laudes huic menstruo detrachere, animus

mus est, immo potius easdem, sed limitatas, promereri arbitramur. Huius enim ope remedia parantur, quae certe insignis usus sunt, nec alio modo vnquam obtinentur.

§. 118.

Spiritus vini vt menstruum requiritur, quando remedia praeparanda sunt, quae aquosam humorum colluuiem dissipare, fibram muscularem exsiccare, stimulum irritantem in eadem excitare et oleosam sanguinis humorumue partem, nimis quietam, in motum ciere debent. Hocce respectu dictum menstruum cum corporibus naturalibus coniungendum est, quae odore forti aromatico, sapore acri, stimulante et amaro instructa sunt, quaeque per se fibrae musculari robur cum stimulo applicant. Inseruiunt porro menstrua, mere spirituosa praeparationi remediorum, quae neruorum *solidas partes quasi firmant et roborant*, et eo disponunt, vt fluidum nerueum, ab iisdem remediis pariter auctum inque motum ductum, constantius nunc atque viuidius per canales suos vehi possit. Itaque in morbis, qui a frigida aquosaue humorum temperie et viscido inertis, aquoso, luxuriantem dependent, dein vbi nimia solidorum laxitas, a glutine cohaesionis nimis tenui nimisque aquoso oborta, simulque irritabilitas imminuta deprehenditur, tandem vbi ab aquosa humorum colluue inque hac sepulta quasi parte oleosa sanguinis parciore fluidi neruei secretio fit, praestantissima remedia et peculiaris diaphoretica, roborantia, quae

quae stimulant simul et exsiccant, et neruina quaedam spiritus vini ope parari posse, censemus.

§. 119.

Nunquam vero spiritus vini, nisi quoad indolem mutatus sit, menstruorum vicibus fungi potest, vbi remedia paranda sunt, quae morbis, a viscido tenaci, siue pituitoso, siue atrabilario siue demum inflammatorio ortis, mederi debent. Exulet etiam vini spiritus, vbi morbi ab exaltata nimisque mota sanguinis parte oleosa dependent, seu vbi defectus aquosae partis est, vbi siccitas in solidis partibus et irritabilitas et sensilitas nimia locum habent. Mirandum profecto est, cur tam multae essentiae resoluentes, antispasmodicae aliaeque eiusmodi plures, spiritu vini paratae, proffent, quae quidem aquosam humorum partem dissipant, sed materiem tenacem obstruentem non tollunt, immo accuratius si examinentur, augent, tenaciorem reddunt et irritabilitati morbolae stimulum irritantem adeo addunt. Nisi itaque eorum numerus imminuatur, aliaeque, causae magis aduersantia, introducantur, tantum abest, vt morbi tollantur, vt potius eidem interdum ad multos quasi annos supprimantur, debellati quidem tunc saepe visi, sed peiores omnino et sub tristissima facie redituri.

G

CAPVT